

ДО
МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ДО
МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

СТАНОВИЩЕ
от „Виваком България“ ЕАД (Виваком)

Относно: Проект на Закон за несъстоятелност на физическите лица, публикуван на Портала за обществени консултации на Министерски съвет на Република България на 11.11.2024 г.

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА,

С настоящото писмо представяме на Вашето внимание становището на „Виваком България“ ЕАД (Виваком) по публикувания на Портала за обществени консултации на Министерството на правосъдието Проект на Закон за несъстоятелност на физическите лица (Проекта) (<https://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=8665>).

1. Относно доказателствената тежест за добросъвестността

Разбираема е идеята за държавна протекция спрямо длъжници, които са поемали задължения съобразно жизнения си стандарт, но поради независещи от тях критични обстоятелства са изпаднали в невъзможност да ги обслужват. Намираме обаче, че предложеният законопроект създава прекомерни затруднения пред кредиторите, поставяйки заявителя длъжник в необосновано привилегировано положение що се отнася до доказването на твърдяната от него добросъвестност.

Проектът предвижда, че длъжникът декларира липсата на основания за недобросъвестност по чл. 9, ал. 2 при подаване на молбата за образуване на производство по несъстоятелност. Това е единственото усилие, което се изисква от него. Макар облекчаването на длъжника да е приемливо, ако дава специална защита на специфична уязвима група субекти, то неоснователно натоварва кредиторите с оспорването на презумпцията за добросъвестността. Кредиторите се оказват в положение да доказват факти, до доказателствата за чието съществуване нямат пряк достъп – например за това, че длъжникът е упражнявал доходоносна дейност, нарушавал е задълженията си за деклариране на доходи или имущество, какви задължения е поемал и че те не са били предназначени за задоволяване на основни жизнени потребности. От кредитора се очаква да представя доказателства за обстоятелства от имуществената сфера и личния живот на длъжника. Обстоятелства от такъв характер лесно биха могли да бъдат държани от длъжника в тайна, а доказателствата за тях са изцяло под негов контрол и достъпът до тях зависи от неговата воля.

1.1. На мнение сме, че прехвърлянето на доказателствената тежест върху кредиторите относно наличието на основания за отпадане на добросъвестността на длъжника не е удачно законодателно решение. **Приканваме да бъде въведено задължително служебно начало при проверката за наличие на обстоятелства по чл.9, ал. 2, правомощията на съда и синдика в тази връзка да бъдат подробно разписани, а разходите за проверката да бъдат поети от държавата, освен в случаите, в които бъде установена недобросъвестност на длъжника.**

1.2. В допълнение, предлагаме в чл. 34, ал. 2 да се въведе изискване списъкът на кредиторите, представен от длъжника, да е изчерпателен, така че, при умишлено недеklarиране на задължение, презумпцията за добросъвестност да се нарушава.

1.3. Предлагаме и техническа редакция по чл. 34, ал. 2, т. 1, буква (г) – в списъка на кредиторите да се включва още идентификационен номер на кредиторите (ЕИК/БУЛСТАТ/ЕГН).

2. Относно обстоятелствата, изключващи добросъвестността на длъжника

Предходният проект на Закон за несъстоятелност на физическите лица, преминал обществено обсъждане през 2023 г. (<https://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&id=7452>) (наричан по-долу Предходния Проект), предвиждаше, че нарушения на задължения за деклариране на доходи или имущество и безвъзмездни разпореждания с имущество на значителна стойност са релевантни за оценката на добросъвестността, ако са извършени в 5-годишен срок преди подаването на молбата за образуване на производство по несъстоятелност (чл. 9, ал. 2, т. 3 и т. 4). Неясно защо, с текущия Проект този срок е намален почти наполовина. Освен това, не се оценява хронологичното съотношение между нарушението/безвъзмездното разпореждане и момента на поемане на задълженията, включени в списъка на приетите вземания. Считаме, че подобно снизхождение би повишило и без друго високия риск от злоупотреби с производството по несъстоятелност от страна на недобросъвестни и неизправни длъжници. Призоваваме релевантния период по отношение на тези два вида действия да бъде удължен поне **на 5 години и да се допълни, че не е налице добросъвестност, ако действията са извършени след поемане на вземане от списъка на приетите вземания.**

3. Относно оповестителното действие на обявяването на актове в регистъра по несъстоятелност

Намираме за изключително притеснително решението да не се осъществява изрично уведомяване за актовете и действията в производството по несъстоятелност. Обвързването на срока за обжалване с обявяването в регистъра по несъстоятелност създава дисбаланс между процесуалната икономия и правото на ефективно участие и защита на добросъвестните кредитори и тенденциозно поставя последните в риск.

Съществуващата правна уредба на производството по несъстоятелност предвижда изрично уведомяване на кредиторите (**чл. 619 от Търговския закон**); изключение правят единствено актовете, които не подлежат нито на обжалване, нито на обявяване в Търговския регистър и на съобщаване по ГПК. **Очевидно законодателят текущо отчита необходимостта от нарочно известяване на кредиторите, за да им осигури реалната възможност да реагират на действията и актовете в производството.** Неясно защо тази добра нормативна практика не е възприета в разглеждания проектозакон – дали поради опит да се постигне бързина в процеса или в популистка защита на длъжниците физически лица.

В допълнение, предвиждането на §2, ал. 1, т. 2, ал. 2 и 3 от Преходните и заключителните разпоредби към законопроекта не дава гаранция, че производство по несъстоятелност ще може да си инициира единствено при работещ модул за физически лица в регистъра на несъстоятелността. Заповедта за въвеждане в експлоатация може да бъде издадена и обявена, но модулът на практика да не функционира. Тази хипотеза създава допълнителна неувереност у кредиторите по отношение волята на държавата да отчете и обезпечи техните интереси.

С оглед на изложеното считаме, че е крайно наложително в законопроекта да бъде въведено задължително призоваването и съобщаването на кредиторите да се извършва на посочения от тях адрес и сроковете за обжалване да текат от получаването на съобщенията – способ, който беше възприет в предходния проект на Закон за несъстоятелност на физическите лица на Министерския съвет.

4. Относно нуждата от уведомяване на кредитори за иницирано производство по несъстоятелност

4.1. Облекчено ангажиране на кредитори с процеса по несъстоятелност

Вземанията (или поне претенциите) на кредиторите по чл. 37, ал. 3 вр. чл. 35, ал. 4 са известни на държавата към момента на подаване на молбата за образуване на производство по несъстоятелност – те са уведомили държавата и обществото за своите вземания (чрез вписването на обезпечение в публичен регистър) или са потърсили съдебна защита (чрез

инициирано съдебно производство, което е висящо или приключено с влязъл в сила акт в тяхна полза). Считаме, че проявената от тях активност и информираността на държавата за съответните вземания са достатъчно основание **спрямо тази група кредитори да бъде упражнена специфична защита, поради което предлагаме да се въведе:**

- 4.1.1. **служебна проверка за наличие на кредитори по чл. 37, ал. 3 при подаване на молба по чл. 34;**
- 4.1.2. **служебно уведомяване на кредитори по чл. 37, ал. 3 за подаване на молба по чл. 34;**
- 4.1.3. **служебно вписване в списъка по чл. 47 на частни вземания, установени с влязъл в сила съдебен акт.**

4.2. Разширяване на кръга субекти, уведомявани за инициирано производство по несъстоятелност

В допълнение, на мнение сме, че е необходимо да се разгледат и оценят спецификите на **кредиторите с вземания по договори за комунални услуги – доставка на електрическа енергия, топлинна енергия, вода, газ и електронни съобщителни услуги**. Изброените стоки и услуги обичайно се предоставят на изключително широк кръг лица, съответно доставчиците имат множество контрагенти (клиенти на дребно), включително неизправни такива. За титуляри на мащабни портфейли от вземания е практически невъзможно да следят дали техните неизправни длъжници (хиляди на брой на месечна база) са инициирали производство за обявяване в несъстоятелност. От друга страна, дейността на тези дружества задоволява съществени потребности на гражданите и бизнеса и е от решаващо значение за икономическия и социалния живот на обществото и държавата, следователно е с висока обществена значимост.

Считаме, че общественият интерес изисква да се въведе служебно уведомяване на доставчиците на гореописаните стоки за инициирани производства по несъстоятелност. Тази несъществена като ангажимент за съда стъпка ще позволи на доставчиците на комунални услуги да участват пълноценно в процеса, включително да съдействат на съда за проверката относно липсата на основания за неговото образуване. Активното включване на кредиторите ще предотврати провеждането на процедури по несъстоятелност спрямо недобросъвестни длъжници, с което ще намали ангажирания за това държавен ресурс и неоправданото освобождаване от дългове на недобросъвестни длъжници спрямо изправните им кредитори.

5. Относно ограничаването на възможността за оспорване на добросъвестността

Чл. 35, ал. 4 от Проекта дава възможност на кредиторите да възразят срещу молбата за откриване на производство по несъстоятелност в 14-дневен срок от публикуване на молбата за откриване. За да се възползват от това свое право, кредиторите трябва да проявят изключителна активност – да следят ежедневно дали за техните длъжници е инициирано производство по несъстоятелност.

Намираме, че е необходимо сроковете за подаване на възражение да бъдат коригирани, за да се обезпечи полезен, а не проформа процес по несъстоятелност. В тази връзка **предлагаме срокът за подаване на възражения по чл. 35, ал. 4 да бъде удължен на 1 месец, като за кредиторите** - доставчиците на водоснабдителни, електроснабдителни, газоснабдителни, електронни съобщителни и други комунални услуги, които претендират изискуемо вземане спрямо длъжника, лицата, които преди датата на подаване на молба за откриване на производство по несъстоятелност имат вземане от имуществото на длъжника, предявено в образувано съдебно производство или установено с влязло в сила съдебно решение или с влязъл в сила акт за публичноправно задължение е основателно или имат вземане, обезпечено със залог или ипотека върху имущество на длъжника, вписани в публичен регистър, **да тече от уведомяването им за подадената молба за образуване на производството.**

6. Относно издръжката на длъжника

Логично и основателно чл. 11, ал. 2 от Проекта предвижда несеквестрируемостта на имуществото на длъжника (вещи и доход) да не се включва в масата на несъстоятелността. Масата на несъстоятелността от своя страна служи за удовлетворяване на кредиторите основно чрез

нейното осребряване. Несеквестируемият доход (по чл. 446 и чл. 446а от Гражданския процесуален кодекс) не може да служи за удовлетворяване на кредиторите и за покриване на разходи в производството по несъстоятелност. Предвид тези му характеристики, несеквестируемият доход бива защитен, може и следва да се ползва изцяло за задоволяване на основните жизнени потребности на длъжника и неговото семейство.

Във връзка с горното, въвеждането на нарочна „издръжка“ в процеса по несъстоятелност се явява ненужно. Несеквестируемото имущество – доход и вещи, обслужват нуждите на длъжника и не е необходимо за тях да се дава паралелна защита на тази по ГПК. Издръжката, въведена с чл. 13, може практически да намали масата на несъстоятелността, от която кредиторите следва да се удовлетворят. С оглед изложеното **считаме, че определянето на издръжка на длъжника и членовете на неговото семейство би било в разрез с целта да се осигури справедливо удовлетворяване на кредиторите, заложен в чл. 3, ал. 1, предл. 1 от Проекта, и следва да отпадне.**

7. Относно възможността за възобновяване на производството по несъстоятелност

Чл. 38, ал. 2 и ал. 4 от Проекта предоставят на длъжника възможност да поиска възобновяване на спряно и прекратено производство по несъстоятелност при наличие на секвестируемо имущество, достатъчно за покриване на началните разноски. **На мнение сме, че такава възможност следва да бъде предоставена и на кредиторите** (както е възприето в Търговския закон). В допълнение, призоваваме **възобновяване на производството да се позволява и тогава, когато не е установено секвестируемо имущество, но заинтересовани лица предплатят необходимите начални разноски.** С този подход на кредиторите ще бъде предоставен инструмент за защита на техните вземания срещу недобросъвестно прикриване на действителното имуществено състояние на длъжника, от който те сами преценяват дали да се възползват.

8. Относно предприетите действия по реализация на обезпечения в изпълнителни производства

Чл. 42, ал. 3 от Проекта предвижда безусловно продължаване на изпълнителното производство при предприето действие по реализация на обезпечение само в полза на ипотечарни кредитори. Аргументация за това разграничаване между различни по вид обезпечения обаче липсва в мотивите към Проекта. Така остава неясно защо реализацията на обезпечение се приема за допустима само когато то е в полза на ипотечарен кредитор, но не и на кредитор, обезпечен по друг начин. Предвид това молим да бъде отразено, че съдът може да разреши производството да продължи при съществуваща опасност от увреждане интересите на кредитора при предприето действие в полза на обезпечен кредитор по реализация на обезпечението без значение вида на последното.

9. Относно условията за погасяване на задължения при липса на имущество

Чл. 101, ал. 1 от Проекта определя 5-годишен срок за погасяване на задълженията на добросъвестния неплатежоспособен длъжник, който срок се брои от един изключително ранен момент, а именно – от влизане в сила на решението за откриване на производството по несъстоятелност.

Обвързването на срока за погасяване с откриването на производството по несъстоятелност би поставило кредиторите в неблагоприятна ситуация, тъй като времето, през което могат активно да търсят своите права, е ограничено. В резултат на това те могат да не успеят да получат дори частично удовлетворение на вземанията си.

Кредиторите имат нужда от реалистична възможност да оценят финансовото положение на длъжника след приключването на производството и да предприемат действия за събиране на дълговете. Това ще им позволи да планират по-добре своите действия и стратегии за събиране. Този подход би осигурил по-добра защита на правата на кредиторите и би създал по-равноправна среда в процеса по несъстоятелност, в съответствие с принципите на добросъвестност и справедливост.

В светлината на горното, намираме за необходимо 5-годишната погасителна давност по чл. 101 при липса на имущество да започва да тече от влизане в сила на решението по чл. 38, ал. 3 от Проекта и молим за редакция в този смисъл.

10. Относно дигитализацията на процеса по несъстоятелност

Волята на държавата да въведе максимална откритост и достъпност на процеса по несъстоятелност за обществото и в частност за кредиторите е водеща в изготвянето на законопроекта и безспорно следва да бъде положително оценена. Считаме, че пълното и качествено постигане на така поставените цели са нужни няколко допълнения в текстовете на законопроекта.

10.1. По чл. 25, ал. 1

Проектът предвижда задължение на синдика да записва в електронен дневник всяко свое действие, свързано с управлението и разпореждането с вещи и права от имуществото на длъжника или от масата на несъстоятелността и да дава достъп до него при поискване. Намираме за необходимо в закона да бъде изрично записано, че достъпът до дневника следва да бъде електронен и дистанционен, за да се избегне неяснота в задълженията на синдика и неоснователното поставяне на ограничения пред заинтересованите лица. В тази връзка **предлагаме в чл. 25, ал. 1 изр. 2 след думата „предоставя“ да се добавят думите „отдалечен електронен“.**

10.2. По чл. 45

Молим да бъде взето предвид обстоятелството, че съществуват групи кредитори с големи портфейли несъбрани изискуеми вземания (споменатите в т. 3.2. от настоящото становище). Прилагането на новия закон неминуемо ще доведе до множество образувани производства, в които тези кредитори ще трябва да предявяват свои вземания в ограничени срокове. Последното безспорно е свързано с ангажиране на големи ресурси за включването и участието им. Считаме, че така описаната тежест е необходимо и удачно да бъде намалена. Интересът на кредиторите от промяна на текстовете в тази посока е значителен, а усилието, което държавата ще положи, е минимално. Предвид изложеното **предлагаме законът да бъде прецизиран и да предвиди изрично облекчен път за предявяване на вземанията, като в текста на чл. 45, ал. 1 се заложи изрично възможност за кредиторите да предявяват своите вземания пред съда по електронен път.**

10.3. По чл. 109

Макар редът за водене на регистъра по несъстоятелност да се урежда в отделен нормативен акт, за да се гарантира публичността, прозрачността и свободният достъп до участие в производствата по несъстоятелност, считаме, че основните принципи на организация на регистъра следва да се зложат акт от ранга на закон. **Ето защо предлагаме чл. 760е от Търговския закон да бъде допълнен, като се посочи, че регистърът по несъстоятелност е централизиран, публичен, със свободен, безплатен и автоматизиран електронен достъп.**

В допълнение, предлагаме в закона изрично да бъде записано, че в регистъра се отбелязват, освен упоменатите в разглежданата редакция обстоятелства, още и:

- **ЕГН на длъжник;**
- **Дата на несъстоятелност;**
- **Сума на масата на несъстоятелност;**
- **Сума на задължения на длъжника;**
- **ЕИК/БУЛСТАТ/ЕГН на кредитори и суми на приетите им вземания;**
- **Сума на удовлетворени вземания при приключване на производството;**
- **Сума на погасени неудовлетворени вземания;**
- **Дата на приключване на производството.**

Предвид изразените по-горе съображения намираме, че така изготвеният законопроект не дава надеждни гаранции за проверката и доказването на добросъвестността на длъжниците, заявили образуване на производство по несъстоятелност. Считаме, че е от съществено значение в закона да бъдат въведени работещи механизми с активна роля на съда и разширени възможности за въздействие за кредиторите, поради което молим да разгледате становището и конкретните предложения на „Виваком България“ ЕАД.

С уважение:

Иво Златев
Главен юридически директор
Виваком България ЕАД